

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

**Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?
Kyllä / En. Jos ette, kuvaillkaa mahdolliset muutostarpeet.**

En

Mahdolliset muutostarpeet.

Kulttuuripolitiikan visioon pitäisi sisällyttää taide kulttuurin rinnalle. Kulttuuri on laaja käsite. Visioon pitäisi tuoda konkretiaa ja ottaa mukaan keskeiset toimijat, kuten taidemuseot ja muut kulttuuri-instituutiot ja niiden rooli vision toteuttajina.

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

En, tavoitteet eivät vastaa omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvaillkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

1. On hienoa, että tavoitteissa taiteen rooli on nostettu ensimmäisessä kohdassa keskeiseen asemaan yhteiskunnan muutostilanteissa ja ylipäätään ihmisenä olemisen kysymyksissä. ”Kulttuuri” ja ”Taide” jäävät kuitenkin tavoitteiden muotoilussa kovin yleiselle tasolle. Olisi tärkeä tunnistaa kulttuuri- ja museoinstituutioiden rooli näiden tavoitteiden toteuttajana.
2. Kulttuuripolitiikan tavoitteet eivät tunnista museoammatillista työtä. Taidemuseot ovat muistiorganisaatioita sekä kulttuuriperinnän säilyttäjiä ja esittäjiä muiden museoiden lailla, mutta sen lisäksi ne instituutiona tekevät myös oman aikansa kotimaista ja kansainvälistä taidetta tunnetuksi ja merkitykselliseksi eri yleisöille. Lisäksi taidemuseoilla on vahva rooli myös taiteilijoiden tukemisessa. Selonteossa määritellyn kulttuurin arvoketjun osana; tuotannossa ja levityksessä sekä jakelussa ja markkinoinnissa, on taidemuseoiden rooli kuvataiteen esittäjänä suurten yleisöjen kannalta keskeinen. Myös HAM, kuten Museoliitto omassa lausunnossaan, on huolissaan valtionosuusrahoituksen matalasta ja pienenevästä tasosta.

3. Museot ylläpitävät omalla kustannuksellaan verkkopalveluita, joissa kuka tahansa voi maksutta päästä museon kokoelmien taideteosten äärelle. Kokoelmiin kuuluvan teoksesta otetun kuvan verkkovälitysoikeus pitäisi olla sopimuksin – tai parhaassa tapauksessa lailla – turvattu oikeus museoille. Kokoelmien verkkojulkaiseminen tekee taideteokset näkyviksi ja olemassa oleviksi. Nykyisessä tilanteessa, jossa verkkojulkaisu-oikeuksia koskevien sopimusten rahoitus on epäselvä ja sopimustilanne auki, kärsijänä ovat yleisöt, etenkin nuoret yleisöt, suomalaisen taiteen tunnettuus ja vaikuttavuus sekä taiteilijat. Tähän liittyen esitämme, että OKM:n tuki innovatiivisille hankkeille kokoelmien digitalisointiin otetaan uudelleen käyttöön. Erityisesti koska tämä vaikuttaa erityisesti nuorten aktivoimiseen. OKM:n tulisi tuottaa omalta osaltaan ratkaisuja, joilla mahdollistetaan ja tuetaan museoiden omien kokoelmien julkaisua ja saavutettavuutta. EU:n ja Suomen kansalaisen oikeus on päästä käsiksi digitaalisen kulttuuriperintöaineistoon, jossa tässä ajassa tehtävällä taiteella on myös tärkeä rooli.

4. Kulttuuri- ja taidematkailu tulisi olla osana selonteon näkökulmia. Taidemuseot ja niiden joukossa HAM, ja HAMin järjestämä Helsinki Biennaali vahvistavat Helsingin ja koko Suomen houkuttelevuutta korkeatasoisena ja vetovoimaisena kuvataidekaupunkina ja -maana. Lisääntynyt tunnettuus ja vuorovaikutus laajan kansainvälisen kuvataiteen verkoston kanssa edistää myös koko Suomen kuvataiteen kentän kansainvälistä tunnettuutta ja tätä kautta suomalaisten taiteilijoiden kansainvälistymistä ja työskentelymahdollisuuksia. Taidemuseoilla on tässä mielessä taidemarkkinaa ja koko taidealaa vahvistava rooli.

Kokoelmien näkyvyys verkossa vaikuttaa paitsi kansalliseen, myös erityisesti kansainväliseen kiinnostukseen, koska digitaalisuudella ei ole fyysisiä rajoja. Tämä vaikuttaa suoraan suomalaisen taiteen näkyvyyteen, vaikuttavuuteen ja kulttuurialan elinkeinorakenteisiin. Myös tästä syystä kokoelmien digitointia tulisi tukea.

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Yhteistyön ja osallisuuden voima [Katso edelliset kohdat sekä tiivistelmä.]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

HAM tukee Museoliiton ehdotusta museoalan edustuksesta ehdotettuun toimielimeen.

HAMin strategiaan ja toimintaan sisältyy jo monia kulttuurisen selonteon esittämiä tavoitteita ja toimenpiteitä. HAMille tärkeitä kohtia selonteossa ovat: taide ja taiteilijoiden tukeminen, digitalisaatio, kansainvälisyys ja vastuullisuus. Suunnittelemme toimivamme tulevaisuudessa yhä lähempänä taiteilijaa ja taiteen prosesseja. Taiteilijoiden suora palkkaaminen kiinnostaa meitä mahdollisuutena, mutta tämän mahdollistamiseen tulisi luoda rahoitusta ja rahoitusmalleja valtiolta. Digitalisaatio ja digitalisoinnin hankkeiden mahdollistaminen on tärkeää taiteen ja kokoelmien saavutettavuuden mahdollistamiseksi. Vastuullisuus on nähtävä elintärkeäksi myös kulttuuri- ja museoalalla ja edellyttää yhteisiä malleja ja toimenpiteitä. Kansainvälisyys on jokapäiväinen osa

HAMin ja muiden taidemuseoiden toimintaa. Valtion tuki kansainvälisen toiminnan edistämisen rakenteisiin olisi kuitenkin tärkeää.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Valtion rahoituksen säilyttäminen museotalle vähintään nykyisin olevalla tasolla on museoiden elinehto.

Museot ovat merkittäviä kulttuuriperintötoimijoita, joilla on laajaa aluetaloudellista ja matkailuun liittyvää vaikuttavuutta. Selonteossa ei tunnisteta museoiden elinkeinopoliittista merkitystä eikä museoiden roolia taide- ja kulttuurimatkailun edistäjänä. Museoiden osuus tulisi sisällyttää luovien alojen liikevaihtolukuihin.

Selonteossa on hyvin tunnistettu kansainvälisen toiminnan merkitys kulttuurin alalla. HAM toivoo taidemuseona, että rakenteita ja rahoitusta kansainvälistymisen kannalta kehitettäisiin edelleen.

Jokaisen oikeutta osallistua taiteeseen ja kulttuuripalvelujen saavutettavuutta tulisi edistää digitaalisen saavutettavuuden lisäämisellä. Tähän tarvitaan valtion osoittamaa rahoitusta (Kuvastomaksut). Museoiden tarkoituksena ei ole rakentaa ansaintamalleja taiteilijoiden tekijänoikeuksien kustannuksella, vaan edistää sen omissa kokoelmissa olevien kulttuuriperintöaineistojen saavutettavuutta. Kokoelmiin kuuluvan teoksesta otetun kuvan verkkovälitysoikeus pitäisi olla sopimuksin – tai parhaassa tapauksessa lailla – turvattu oikeus museoille.

Nykyisessä tilanteessa, jossa verkkojulkaisu-oikeuksia koskevien sopimusten rahoitus on epäselvä ja sopimustilanne auki, kärsijänä ovat sekä kotimaiset että kansainväliset yleisöt; nuoret, tulevat yleisöt sekä taiteilijat itse. Tähän liittyen esitämme, että OKM:n tuki innovatiivisille hankkeille kokoelmien digitalisointiin otetaan uudelleen käyttöön.

Museot ovat tärkeitä tulevaisuustoimijoita, jotka edistävät mm. kestävä kehityksen ja kulttuurisen moninaisuuden teemoja. Taidemuseot toimivat aktiivisesti ja vahvasti nykypäivässä. Nykytaiteen sisällöt heijastelevat usein erittäin ajankohtaisia kysymyksiä, taiteilijoiden laatikon ulkopuolelle ulottuvan taiteellisen ajattelun ja ilmaisun kautta. Siten taidemuseot osallistuvat sisällöllään yhteiskunnalliseen keskusteluun, esimerkiksi kestävästä kehityksestä tai ilmastonmuutoksesta, tuoden siihen täysin uusia ja innovatiivisia näkökulmia. Museot ovat myös tärkeitä henkisen kriisinkestävyden toimijoita.

Taidemuseoilla, kuten HAMilla, on rooli suomalaisen taidemarkkinan aktivoimisessa. Yksityisille annettava verovähennysoikeus olisi olennainen parannus taidemuseotyöhön kulttuuriperinnön tallentamisessa.

Kulttuuriperinnön suojelu on myös tärkeä osa taidemuseoiden toimintaa. HAMin erikoisalueena on Helsingin julkinen taide Helsingin kaupungissa. HAMin toimintakenttä kaupungissa on siten laaja, myös kulttuuriperinnön ylläpitäjänä. Taiteen läsnäolon vahvistaminen Helsingissä on keskeisen tavoite HAMin strategiassa.

Katajavuori Sanna
HAM Helsingin taidemuseosäätiö sr